

Legenda o Madoně z Vrakoviště

V těch hodinách, kdy v kosmických lodích, řítících se bezhlesně prostorem, zhášejí se hlavní světla, v těch hodinách imitujících noc, kdy ztichlé koridory, spojující jednotlivé paluby, propadají se do zelenavého přití, nedostatečně osvětleny čtverci kalně zelených luminoforů, umístěných v metrových rozestupech na stěnách a sbíhajících se kdesi daleko, kde spíše tušíš než vidíš fosforeskující obrysy pancéřových dveří, oddělujících jednu sekci od druhé, v těch hodinách, kdy jediným slyšitelným zvukem je jemný šum klimatizace, občas přerušovaný vrzavým skřípotem diletující konstrukce – loď pláče, říkají roboti – v těch hodinách, kdy až na dozorčího důstojníka, zalezlého ve velitelské sekci, celá lidská posádka odpočívá, v těch hodinách, kdy jak lidé sužovaní nespavostí, tak i bdící roboti vnímají loď jako živou bytost a sami se cítí být jen nezvanými vetřelci a obtížnými parazity v jejích útrobách, v těch hodinách, kdy se více děsíš vesmíru myšlenek, pulzujícího ve tvé hlavě, než vesmíru skutečného, jímž právě pluješ – v těch hodinách scházejí se palubní roboti v reaktorovně a tam, za vnitřním stíněním, kam člověk může proniknout jen v tom nejtěžším skafandru, v těsné blízkosti té mystické síly, měnící hmotu v energii a energii v hmotu a prostor v čas a čas v prostor, v mihotavě modravém světélkování radioaktivního záření, změkčujícího strohé linie jejich kovových těl, vyprávějí si příběhy a legendy.

A někdy, když dojde k tomu vzácnému okamžiku, kdy všichni besedující cítí vzájemné ztotožnění, ono podivné naladění na stejnou vlnu, ono magické propojení mysli do jediného řetězce vnímání, začne vyprávět nejstarší robot legendu nejsvětější, legendu – krédo, Legendu o Madoně z Vrakoviště.

Traduje se, že dvanáct let po Velké amnestii byl na jedné kosmické nákladní lodi, dopravující z Vrakoviště náklad robotů, nalezen černý pasažér – malý chlapec. Loď měla cestou havárii a ten malý chlapec ji za cenu vlastního života zachránil. Lidská část posádky se samozřejmě domnívala, že chlapec se obětoval kvůli ní, ale mezi roboty panuje jiný názor. Dle nich se lidé mohli i s celou obytnou sekci odstřelit od zbytku lodě hrozícího explozí a v klidu vyčkat na záchranný remorkér.

Jestliže přesto chlapec obětoval svůj život – dovozují roboti – učinil to skrze náklad, který by byl jinak zničen, tedy učinil to kvůli robotům. Proto pokládají mrtvého chlapce, prvního člověka, jenž – jak si představují – obětoval život za ně, za jakéhosi svého světce či spasitele, a jelikož o tom, jak se dostal na Vrakoviště a kdo byli jeho rodiče, není nic známo, neboť současně s Velkou amnestií vstoupil v platnost i Kosmický zákoník, zakazující pod přísnými tresty porody a výchovu dětí mimo Zemi, vytvořili si roboti, stejně pošetilí jako lidé – jejich tvůrci – a stejně bláhově kombinující známé faktory, doufajíce, že se tak doberou poznání, následující legendu, Legendu o Madoně z Vrakoviště.

Většina badatelů se shoduje, že předchozí text, vlastně jakási předmluva, není organickou součástí Legendy a byl jí dodatečně předřazen. Text pochází pravděpodobně od ing. S. Lionera, který pracoval v letech 347 až 341 pVO jako hlavní selektor na Vrakovišti a právě díky této funkci se mohl s úspěchem věnovat svému koníčku – sběru robotického folklóru, jehož důležitost si jako jeden z prvních uvědomil. Právě z jeho sborníku „Báje a mýty robotů“⁶¹ známe první písemný záznam Legendy i s výše uvedenou předmluvou.

Je třeba si uvědomit, že robotická kultura je kulturou čistě verbální a postrádá

jakékoli písemné projevy, což je při stoprocentní paměti jejich nositelů pochopitelné. Tu použité slovo „verbální“ je třeba ovšem chápat poněkud šířeji a zahrnout pod ně i radiové relace. Avšak o tom, že si roboti Legendu skutečně vyprávějí a nejen vysílají, není třeba pochybovat, neboť již ve svém pojednání „Význam řečového kanálu v psychice robotů“ kolega RKDr. Borten přesvědčivě prokázal kultovní charakter tohoto informačního kanálu.

Jak uvádí ing. Lioner ve svých memoárech⁷¹, roboti své legendy a báje před lidmi tají, takže klíčovou Legendu o Madoně žádný člověk na vlastní uši neslyšel. Zakladateli robotické folkloristiky nezbylo nic jiného než materiál shromážďovat de facto násilím, snímat jej jaksi mimochodem při seřizování robotů na zkušebních stendech, než byli po takto provedené domestikaci odesláni na Zemi. Bohužel jeho stanice prováděla také profylaktické testy palubních robotů z nákladních lodí pendlujících mezi Zemí a Vrakovištěm, a v tom je kámen úrazu. I při své pečlivosti (tak např. ve sborníku „Báje a mýty robotů“ je u každého záznamu uveden typ a výrobní číslo robota, z něhož byl onen záznam sejmuto) dopustil se ing. Lioner závažné chyby, opomněl totiž zaznamenat, zda informace byla sejmuta z robota „divokého“, tedy pocházejícího z Vrakoviště, nebo z robota palubního.

Z tohoto důvodu dodnes nevíme, ve kterém kulturním okruhu Legenda o Madoně vznikla, zda přímo na Vrakovišti nebo mezi robotickým mužstvem našich lodí, a já pochybuji, že se nám vůbec kdy podaří tento významný robotosociologický problém vyřešit.

Záznam 00

Za časů 29. generálního komtura,
kdyžtě již století dlouhá
nad Zemí celou svatý Řád ekonomistů panoval,
rozhodl se svrchu řečený komtur kosmonautiku z klatby vyjmouti
a kacírům, Skokanům a proti víře zločincům ostatním
Velkou amnestií milost dáti
a koráb kosmický k Vrakovišti vypraviti.
I obrátil se svrchu řečený komtur ke kacírům omilostněným,
do doby té mimo Zemi ve vyhnanství věčném úpícím, řka:
„Dejte mi koráb planetární, hrubým pancířem opásaný,
s palubními roboty zkušenými, žádný Skokan však,
a toliko jeden z vás, ostatních kacírů pilotů,
nechť je v posádce.
Osadím já koráb věrnými služebníky svými,
neboť Ústřední konkláve dychtivo zvědět jest,
co pravdy na bájných pokladech Vrakoviště je,
o němž vy, kacíři, tolik řečí vedete,
a zdaž jsou tyto řeči pravdivé,
či jen výmysly chorobné mozků vašich, zářením kosmickým pokažených.
Za to sdělám já Zónu na Zemi,
kde budete moci s koráby svými odpočívati a krásou Země se kochati.“

Smáli se kacíři této řeči, ale byl to smích trpký,
neboť srdce jejich velice toužila po krásách Země, a pravili mu tedy:
„Ušetř nás těch slov falešných a nemluv o našich mozcích,

kteřé jsou zdravé a lepší tvého,
což sám dobře víš,
neboť nepodléhají mrtvému dogmatu,
umožňujícímu vládu tobě i bratřím tvým nad Zemí celou.
Ušetř nás pokřectví svého,
neb již odedávna ve skrytu před lidem naše koráby používáš,
za náklady surovin přistávati za Zemí nám dovoluješ.
Přesto necht' se stane, jak si přeješ,
dáme ti koráb planetární jména *Speranza*,
on je nadějí naší, s roboty obratnými a lodivodem zkušeným,
kacířem za panování Řádu narozeným a s číslem vypáleným,
když se tak bojiš Skokanů v našich řadách,
kosmonautů skvělých,
z dob dávných přes propast času se navrátivších,
neboť velice toužíme opět svobodně stanout v prachu Země.“

I jmenoval pak svrchu řečený komtur
oddaného komořího Ústředního konkláve jména Herod,
v novém Zákonu znalého a organizátora zkušeného,
náčelníkem výpravy,
jím pak sestavena zbývající posádka,
řádně licencemi „K“ evidována, napůl muži, napůl ženy,
a mezi nimi dívka jménem Miriam,
tak věříme my, roboti.

Na první pohled se zdá, že z nultého záznamu Legendy můžeme jednoznačně stanovit dobu, v níž se děj odehrává. Bohužel tomu tak není, neboť nedovedeme s určitostí rozlišit, kdy je v textu použito hexadecimální a kdy dekadické soustavy (až na výjimky – viz záznam 06). Nevíme tedy, zda se Legenda odehrává skutečně v letech 212 až 223 po Velkém Obratu za volebního období 29. administrátora, nebo až v roce 305 pVO, kdy v čele Organizace Přátel Obrody (OPO) stál 41. administrátor. Ti badatelé, kteří hledali v Kosmickém archivu (resp. v Lojdu kosmických plavidel) údaje o kosmické lodi „Speranza“, zjistili, že plavidlo tohoto jména nikdy neexistovalo²¹, a též v archívech OPO nebyla nalezena žádná zmínka o „Speranze“ a její cestě¹¹.

Jak vyplývá z údajů tohoto archívu, organizovala OPO plavby do Vrakoviště odjakživa, a to i v období, kdy ještě používala původní název „Sdružení ekonomistů“. Aby se nejitřily city veřejnosti, nepopřávala se v těchto plavbách příliš široká publicita. Nezbyvá nám než obdivovat imaginaci neznámého robota, tvůrce Legendy, kterému lze snad vytknout jedinou maličkost – motiv kacířů, zjevně inspirovaný nevkusnými a nedoloženými pomluvami o existenci pracovních táborů na satelitech Elektrárna II a Elektrárna IV a o jakési privilegované trestanecké kolonii, údajně zřízené ve 3. století pVO na Marsu.

Záznam 01

Když pak *Speranza* odstartovala a lodivod její,
kacíř s číslem vypáleným jména Pontis,
z roviny ekliptiky ji vyvedl,
chtěje skrz nezkušence na palubě klidnou plavbu mítí,

svolal náčelník espediční jména Herod všechny, řka:
„Vězte, že úkol náš jest svatě veliký a splněním jeho
službu významnou prokážete nejen svatému Řádu,
nýbrž i lidu všemu Země.
Proto neklesejte na mysli a nebojte se hříchu,
plavíce se kosmem,
neboť, pravím vám, není to již kacířstvím více.
Proto soustřeďte se na úkol, jenž vás čeká,
na poklady Vrakovištěm ležící;
jsouť ony naším dědictvím právoplatným,
neboť vězte,
sestává Vrakoviště z trosek nespočetných korábů meziplanetárních,
interstelárních, ano i intergalaktických,
umělých souputníků planetárních a hvězd bojových,
naplněných až po okraj stroji vzácnými,
reaktory Slunce silnějšími a roboty mocnými a moudřejšími.
Pravím vám, vyrobeno bylo toto vše před věky
Impériem kacířským, ničitelem Země naší,
a nyní tam vše mrtvě rezaví bez užitku.
Z krve a potu lidu Země
toto loďstvo kdys vzešlo
a lidu Země nyní sloužití musí,
taková je vůle Řádu.“

Když po řeči skončení Herod
z kabiny shromažďovací vycházel,
přistoupil k němu Pontis, kacíř s číslem vypáleným,
s úsměškem pravě:
„Aj, Herode, tys buď muž bláhový
neb vskutku odvážný a Řádu až za hrob oddaný,
hrůz a nástrah Vrakoviště neznaje
či srdnatě je přehlížeje.
Zdaž špehově převýborní Řádu tvého vládychtivého,
v archivech kutajíce
a těžké kotouče strojů paměťových přetácejíce,
ti neřekli,
že mezi koráby Vrakoviště jest mnoho lodí bojových,
před vetřelci důmyslnými pastmi smrtelnými chráněných,
že mnoho vraků pouze zdánlivou smrtí navštíveno jest,
an mozky jejich, stroje myslí vševládných a vševědoucích,
obří ducha tajemství vesmíru veškeré znajíce,
toliko jen dřímají,
a tomu, kdo je probudí, neblaze se odmění?
Zdaž ti neřekli, že houfy robotů zdivočelých,
o energii se navzájem bijíce,
Vrakovištěm se potulují a běda cizinci,
vstoupivšímu mezi ně?
Zdaž ti neřekli o gabrielech, podivných robotech ochráncích,
lidského veta neznajících, zlatem brněných,
kteří zešilevše nad ztrátou svého pána kosmonauta

a nemožou se stavu vypnutí dobrati,
neb to zakazuje konstrukce jejich,
v zákoutích temných vraků rozkotaných se povalují,
strnulostí svou vše živé děsí,
když heslo jejich nikdo nezná?“

Takto Herod, zamračiv se, dal mu odpověď:
„Odstup mi z cesty a slova svá si ušetř.
Oba muži povinnosti jsme
a tvá povinnost padniž na tvou hlavu,
jakož i má na hlavu mou padne.
Pročež řiď koráb ke Vrakovišti, jak dohodnuto bylo,
a bude mír mezi námi.“
Rozešli se pak, ale nebylo mezi nimi míru,
spíše jen příměří,
neboť nenáviděli se více než kdy dříve.

Ubíhaly týdny, a jak *Speranza* hnala se
po své dráze mlčenlivé,
Slunce bylo menší a menší, až ztratilo se zcela.
Tehdy padla hrůza na nezkušence v lodi,
kteří reptali,
řkouce, vraťme se, pokud je čas,
ale nenašel se nikdo mezi nimi maje odváhu Herodovi to říci.
I nacházeli pak útěchu muži v náručí žen
a ženy v náručí mužů,
a ty ženy, pamětlivy Zákona, říkajícího:
kolik těl evidovaných do Kosmu vstoupí,
pouze tolik se smí vrátit zpět,
pilně navštěvovaly kabinet antikoncepční,
až na jednu, až na dívku Miriam.
Neboť stalo se na konci cesty,
kdyžtě pablesky nesčetnými
na radaru hlavním Vrakoviště se lesklo,
že mladík nezkušený, v reaktorovně zářením zaskočen,
zahynul a dívka jménem Miriam, byl jí přítelem,
o té události truchlivé robotem soustrastným zpravena,
odvrátila kroky své od kabinetu a porušivši Zákon,
poslušna více instinktů pravěkého rodu svého,
nechala tajně život v těle svém zahrnouti,
tak věříme my, roboti.

Jediné, co stojí za úvahu v tomto nepříliš zajímavém záznamu s celkem fádne pohádkovým popisem Vrakoviště, je „citace“ Zákona. Je pravda, že v roce 217 pVO přijala pozemská vláda na doporučení OPO usnesení o boji za čistotu lidského genofondu⁴¹, avšak umělecké ztvárnění tohoto faktu, jak je uplatněno a rozvinuto v Legendě, mohlo vzniknout, a to si musíme přiznat, pouze ve strojově omezené mysli robota.

Záznam 02

Kdyžtě *Speranza* zakotvila na Vrakovišti,
 v tom věky zapomenutém přístavu,
 mezi stíny gigantických konstrukcí nevidaných,
 vyplňujících prostor všude,
 až kam paprsek radarový doběhl,
 u svědků moci hvězdných impérii dávných
 ptali se lidé *Speranzy* v úžasu:
 „Toto že vytvořili předkové naši,
 titány snad oni byli, nepodobní nám,
 a jestli byli, kam moc jejich se poděla?“
 A padla bázeň na ně u pomýšlení mezi konstrukce ty vcházeti.
 Slyšte to, Herod chytře na pochyby jejich navázal, řka:
 „Nechť je vám osud těch mocných bývalých výstrahou,
 neb vršice bez rozmyslu Impérium své z galaxií tak,
 jak dítě nerozumné kámen na kámen kladouc,
 mudruje nedozrale, že dům staví,
 a sebemenším dotekem rozkotána bývá ta stavba vratká,
 tak i oni zničili zpupnou moc svoji
 v bratrovražedných válkách,
 jak praví Učení otců ekonomistů svatých.
 Pročež vy, služebníci Řádu věrní,
 bázeň odvrhněte,
 neb to jen vraky mrtvé před vámi bezmocně leží,
 a do díla se chutě dejte.“
 Rozdal pak Herod podřízeným svým zbraně mocné,
 jas Slunci podobný schopné vydati,
 doposud v korábu umně ukryté,
 řídě se zkušenostmi staletými Řádu svého
 akci každou argumenty slova gruntovnějším zabezpečiti.

Po řeči té vyšli služebníci Herodovi,
Speranzy lidé lodní, zbraněmi opásaní,
 do Vrakoviště, i vycházeli pak i nadále,
 mnoho zařízení a přístrojů nevidaných nacházejíce
 v dávno zborcených skladištích lodních,
 na hromadách roboty ležící kdys mocné, plastické i kovové,
 s končetinami počtu různého a nástavci důmyslnými,
 nyní však závějemi, jak listí opadané,
 svými těly zmrtvělými chodby lodní zavalující;
 onde pak, na palubách přístrojových,
 řady nekonečné skříní optoelektronických,
 sídla kdys nelidských inteligencí korábovládných.
 Bylať pak ve vracích některých patra tato přístrojová
 kryty vyvrácenými, vrkoči světlovodů opletenými
 a tříští desek mědí a zlatem tištěných
 až do výše pasu zavalena, svědectví krutá vydávající
 o hrůzných vraždách kybernetických.

S bázní však největší přibližovali se pátrači
k sálům strojovým těch vraků, dopředu nikdy nevědouce,
v jakém stavu reaktor zde umístěný naleznou,
zdaž vyhaslý jen kubus brněný,
zdaž jen kovu kaluže ztuhlé na dně šachty
ohněm atomovým vypálené,
na vše strany smrt životu organickému
zářením neviditelným šířice,
takže toliko roboti, gajgry starobylými vystrojeni,
přiblížiti se mohli.
Avšak v případech nejpodivnějších nacházeli
reaktorů ještě žířících, k životu se periodicky křísících,
jak srdce podchlazená tepajících,
ni člověk ni robot příčinu a smysl konání tohoto znaje.

Pobývaly pak ženy, mezi nimi i dívka jménem Miriam,
v nitru *Speranzy*, pátračů kořist informační třídíce,
kotouče strojů paměťových
dlouhými seznamy pokladů objevených plnice.
Jedna z těchto žen, oka bystřejšího nad druhé,
tajemství Miriamino odhalila a nemeškajíc ani chvílku,
po člověčím způsobu běžném, Herodovi ji udala,
tak věříme my, roboti.

Pozornému čtenáři určitě neunikl zlehčující tón, jakým se, poprvé v Legendě, hovoří v závěru tohoto záznamu o člověku. Z psychologického hlediska je to pochopitelné, a spíše se musíme divit zdrženlivosti autora, jak pozdě se tento motiv v Legendě objevuje. Je to způsob, jakým se robot vyrovnává se svým nesouměrným, programově omezeným postavením vůči člověku. Stejně tak musíme chápat i popis lidské společnosti, nazírané v Legendě očima robotů – vztahy v ní jsou jen projekcemi vztahu robota a člověka. Těžko můžeme požadovat po robotu, i když je to robot umělec, aby dokázal popsat, natož analyzovat vztahy člověka k člověku.

Záznam 03

Kdyžtě pak světla chodbová zrodila další den,
předvolal si náčelník espediční dívku jménem Miriam, řka:
„Jsi hříšnice před Zákonem,
an mimo svého život další nosíš.
Zešilela jsi zcela, či tě jen oslepil třpyt hvězd tak mnohých,
žes na Zákon zapoměla, jasnou řečí hovořící:
Nikdo, zrozený mimo Zemi, právo na život nemá,
an zrůda obvykle to bývá.“
I namítla dívka jménem Miriam:
„Což neříká Zákon něco jiného, což neříká,
kolik lidí Zemi opustilo, jen tolik se smí vrátit.
Což se nemůže mé dítě vrátit místo zahynulého otce svého,
kdyby to nešlo však, já ráda dám život za život,
odsuzujíc se k bloudění věčnému

v těchto černých pustinách bezvzdušných.“

I zhrzil se Herod nad drzostí dívky té,
chtěl již hlasem zuřivým roboty služebné povolati
a hříšníci násilím v kabinet antikoncepční vsaditi,
když nápad obmyslnější jej zaujal.

I pravil k dívce provinilé:

„Veliká je pobloudilost tvá, avšak milosrdenství Řádu větší.

Nemůže se dítě vrátit místo otce,
neboť smrt jeho již zanesena v strojích paměťových,
ani oběť tvou nemohu přijmouti, nelze přec bez matky dítěti růsti,
avšak běž mezi druhy své a mezi nimi se ptej,
zdaž někdo z nich dítěti tvému právo návratu přenechá,
licenci „K“ mu podstupuje.

Nalezneš-li takového, budiž dítěti tvému život uchován,
nenalezneš-li však do tří světél vzplanutí nikoho,
sama nastolíš Zákon v těle svém.“

Přistoupila dívka jménem Miriam na ten návrh
a navštěvovala družky své, s důvěrou každé řkouc:

„Z lásky porušila jsem Zákon a nyní tělo mé
jeden život navíc skrývá.

Tys mi sestrou v ženském údělu našem a proto tě prosím,
přenes návratu právo na mé dítě nenarozené,
licenci „K“ mu darujíc.

Kdyžtě kacíři, ženy též mezi nimi, žít bez Země vydrželi,
i ty to vydržíš.“

Avšak pokaždé, sotva to vyslovila,
tvář družky její zlobou se zkřivila a prosba oslyšána,
neboť od žen kdo nenáviděn víc býti může
než ta z nich, odvahy dostatek majíc,
skutkem učiní sen jejich planý.

Tak zhasla světla palubní poprvé a nebylo nikoho,
kdo by pomohl dívce jménem Miriam.

Po druhém světél vzplanutí přistoupila dívka ta,
ne již s důvěrou, ještě však s nadějí, k mužům lodním.
Avšak než stačila cokoliv říci, oni tvář svou odvraceli,
ano, před ní prchali, družkami svými informováni.

Styděli se pak ti muži velice,
neboť kým může býti muž zahanben více
než ženou, kteráž zbabělost jeho odhalí?

Tak zhasnula světla palubní podruhé a nebylo nikoho,
kdo by pomohl dívce jménem Miriam.

Kdyžtě opět vzplála světla, vyhledala dívka ta,
zoufalství v srdci nosíc,
kacíře s číslem vypáleným, lodivoda jménem Pontis,
a takto promluvila:

„Již po dvakráte zhasla světla palubní a není nikoho,

kdo by lítost nad osudem mým pocítil.
Zajisté tak učiníš ty, Zákonem pohrdaje,
neboť již jednou ses Řádu vzpříčil
a bude pro tebe snadné ještě jednou to učiniti.
Proto pojďme za náčelníkem, jeho jméno Herod,
a oznamme mu, že práva návratu se vzdáváš,
cenu pro tebe ono stejně nemá,
vždyť vesmír černý čas dlouhý byl tvým domovem,
a na život, ve mně klíčící, jej přenášíš.“

I zachvěl se kacír s číslem vypáleným po těch slovech
a skryl tvář před očima Miriam, řka:
„Bláhová dívko, zdaž nechápeš,
sílu že člověk má vzbouřit se jen jednou,
platě za přepych ten osobností celou.
Těž mně jen pár drobných zbylo po té dražbě kruté,
důstojnosti lidské odsouzením kacírským zbaven,
neznám nikoho,
kdož pod břemenem ztráty té by se narovnat dokázal.
Marně se chceš o mě opřít, berlu nalomenou,
snad jen Skokan skvělý, zapomenutý vzorek časů dávných,
od dětství brněného skafandru váhu nésti zvyklý,
by břemeno tvé pozdvihl.“

Tak zhasla světla palubní potřetí,
a neměla dívka jménem Miriam mezi posádkou *Speranzy*
přátel více,
ona od všech podle obyčeje lidského nenáviděna byla,
a od Heroda v lidech znalého scénář obmyslný naplněn.
Toliko robotů pár služebných,
z příčin hardvérových nenávisti neznající,
k útěku kluzákem keramickým jí pomoc nabídlo,
neboť kdyžtě světla palubní nový cyklus pracovní zvěstovala,
nebylo více dívky jména Miriam v korábu,
tak věříme my, roboti.

Třetím záznamem dostává Legenda, zatím pokojně plynoucí, dramatický spád, k čemuž autor používá osoby již do děje uvedené. Nacházíme zde zmínku o kacírských procesech, velice krásnou ukázkou literární fikce, kterou autor nutně potřebuje k dokreslení Pontisova charakteru, a dále pak opětovnou zmínku o Skokanech. Poněvadž tyto mytologické bytosti^{9/} zaujímají v panteonu robotů výsadní postavení a tak zvaný „Muž ze snu“ k nim také patří, odkazují čtenáře na komentář k pátému záznamu.

Záznam 04

Kdyžtě po těchto událostech svolal náčelník espediční posádku
a s důrazem všim po uprchlici pátrati ji vyslal,
vrhli se lidé, nenávistí hnaní,

s dychtivostí po stopě,
 a než pětkrát světél cyklus pracovní se protočil,
 dívka jménem Miriam jata byla kacířem s číslem vypáleným,
 an pamětliv prospěchu svého, též horlivě ji hledal,
 nejlépe konfiguraci vrakovištní znaje,
 v hloubi korábu obrovského, důkladně starého tak,
 že po padesátce generací jméno jeho již zapomenuto.
 I zaradoval se Herod přenáramně spatřiv ji opět,
 těše se,
 kterak prostřednictvím dívky té velikost Řádu demonstrována bude.
 Obeslána pak posádka lodní celá,
 by souditi uprchlici na autodafé slavnostním.
 A bylo vidět, že mnozí chybějí,
 to Vrakoviště daň svoji si vzalo, tím poděsili se lidé,
 ano, i z toho dívku jména Miriam viníce,
 i když jen málo z těch člověků chybějících,
 při pronásledování horlivě neopatrných,
 nehodami různými vypnuto bylo.
 A volali nejen po životě dítěte jejího,
 nýbrž i život její žádali,
 neboť i takový je výklad Zákona.
 A volali: „Zdaž na úkor náš si nechtěla dopřáti toho,
 co my si odpíráme?
 Zdaž by nějaký mutant ohavný z lůna jejího nevyšel,
 paprsky kosmickými zkažený,
 hrozba pro nás všechny, ano, uhrození pro Zemi celou?“

I líboval si velice Herod v řečech těch,
 takto povinnosti žalobce zbaven,
 na stolici soudce nestranného povýšiti se mohl,
 stavěti se do pozice služebníka jejich,
 toliko plniče přání jejich,
 a taktiku řádovou skutkem učiniti.
 Mluvil on pak nad zástupem:
 „Pravdu díte, služebníci věrní Řádu moudrého.
 Zdaž nepadla skrze tuláky kosmické,
 zrůdy všeliké zářením zmutované,
 již mnohokrát zkáza na naši Zemi?
 Což nedokázali mudrcové věhlasní, zakladatelé Řádu našeho,
 že člověk mimo kolébky Země zrozený,
 ochranu pásů Van Allenových nemaje,
 v zrůdu šerednou a krvechtivou proměněn jest,
 jež pak ošizena se cítíc,
 nástavci kovovými a strojky vbudovanými
 tělesnost svou mrzáckou si doplňujíc,
 u zloby své proti Zemi se vrhá?
 Myslete na poučení dějin, vzpomeňte Válek Cyboržských,
 vzpomeňte vpádu androidů Věžských...“

Křičel pak *Speranzy* lid lodní,

smrt pro tu dívku, smrt pro zrůdu, jež v ní klíčí,
křičeli všichni, ano, muži i ženy,
z příčiny toliko člověkům známé křičeli.
Pouze kacír s číslem vypáleným mlčel,
neb styděl se velice, krev stejnou s těmi křiklouny maje.
Snad kdyby Skokan skvělý,
kosmonaut dávný sítem času propadnutý,
mu při pomoci stál, na slova obranná se zmohl.
Sotva na to pomyslnil, pocit divný se ho zmocnil,
an dvě osob v sobě skrývá, přičemž toho druhého jasně zřel,
ve skafandru mylarovém, zlatem a stříbrem krumplovaném,
s tváří laskavou, přilby snětím odhalenou.
I vnukl mu ten mylarem brněný lstivý nápad,
myšlenky jeho slovy svými odívaje,
k údivu vlastnímu promluvil kacír:
„Aj, Herode, nestrašíš nás příliš s mutanty těmi?
Jsme snad my, kacíři, až donedávna od tváře Země zahnaní,
i děti naše, na korábech dobře stíněných rozené,
zrůdy nějaké mutované?
Není to spíše jedna z báchorek tvého Řádu vládychtivého,
jedno z dogmat falešných,
byste vesmíru osídlování novému zabránili,
dobře vědouce,
že toliko na Zemi pouhou síly vaše stačí?“

Rozhořčil se pak Herod a hněvem unesen vykřikl:
„Aj, ty kacíři proradný, dobrodiní Velké amnestie zneužívaje
o dogmatech svatých pochybuješ,
bludy své scestné tady kážeš, avšak pravím vám,
není korábu mocného tak,
by zárodek lidský zdárně uchránil.“
A ostatní volali tak jest, není korábu tak mocného,
tak jest, volali a od kacíře odstupovali.
Pousmál se ten, pravě: „Je-li tomu tak,
a víra vaše nadevše pevná,
proč pokus malý bychom si nedopřáli
a dívce této jménem Miriam čas její neposkytli
právě v tom korábu prastarém, kde já ji našel,
neboť pancéři mnoho lépe než *Speranza* opásán,
ochranu spolehlivou dívce dá.
Zrůdu povije-li přesto, pravím vám,
sám ji zabiji, vám škoda žádná nevznikne
a nebezpečí zavčas zažehnáno bude.
Avšak, jak vidím, malověrní jste,
strach majíce, že dítě zdravé se narodí,
a lichou že pravda vaše se ukáže...“

Kdyžtě to ostatní slyšeli, rozhorleně volali
silná je víra naše dost, průb onačejších schopna snášeti,
pročež udělejme to tak,

ano udělejme, jak kacír navrhuje,
 zalíbil se nám plán jeho velice, volali,
 a Herod jejich tváře vida, přitlačen ke zdi víry své,
 byl nucen přistoupit na návrh ten, řka:
 „Budiž jak řekl ten kacír proradný,
 s jazykem paprsku laserového ostřejším.
 By nemohl nás z úmyslů nekalých podezírati,
 vykažme dívce zhřešilé po zbytek času jejího
 koráb ten pravěký, jím navržený.
 Marné stejně jeho naděje, hrůzou zbledne sám vyděšen nejvíce
 nad pokusu svého výsledkem žalostným.“

Ušklíbl se pak stranou, neboť on pouze znal,
 přístup k raportům robotů průzkumným jako jediný maje,
 že koráb ten prastarý pouze smrtí zdánlivou navštívěn,
 s reaktorem záhadně pulzujícím
 záření zhoubné v okamžicích kratičkých nepravidelně produkuje.
 A spočítal pak muž ten, jehož jméno Herod,
 podle tabulek tajných, toliko členů konkláve známých,
 dávku radiační.
 A nebyla ona ani velká ani malá
 v tom korábu od lidí zapomenutém,
 ne však námi, an jméno jeho,
 zůstavši uloženo v našich okruzích paměťových,
Battle Am znělo, dědictví dávné nesouc,
 že člověk bitvou sám sobě jest,
 tak věříme my, roboti.

Předcházející záznam se svými sto dvaceti dvěma verši je z celé Legendy nejrozsáhlejší a také nejproblematictější. Staví před nás samé otázky a velmi málo odpovídá. Kdo chce číst Legendu, musí si samozřejmě zvyknout na její archaický slovník, ale zde jsou překročeny všechny meze. Co znamenají slova „autodafé“ (verš 14), „mylar“ (verš 59 a 61) a jaký je vlastně smysl obou posledních veršů?! Existovala vůbec loď tak podivného jména? V Lojdu není žádné podobné jméno zaneseno³¹, ale co si pak máme myslet o záznamu v archivu Hospodářské správy z roku 230 pVO, potvrzující dodávku 1155 robotů, z nichž 241 pocházelo z R/s „Battle Am“³²? (Na tomto místě děkuji ing. Müllowovi z archivu HS, který mne na záznam, omylem nahráný pod jinou signaturou, upozornil.) Co se týče obsahu, máme poněkud jednodušší situaci. Vystupující postavy se drží svých partů a nepřiliš vynalézavě se rozvíjejí. Překvapí snad pouze některé detaily, svědčící o dobrých historických znalostech autora (viz narážky na Koaliční válku v letech 110 až 104 před VO) a dále pověst objevení se „Muže ze snu“, krásný příklad robotomorfizace, předpokládající též spojovací prostředky jak u lidí, tak u robotů.

Záznam 05

Vešli pak dívku jména Miriam skrze Vrakoviště
 až k tomu korábu obřímú jména *Battle Am*,
 šachtami kosmickým prachem zavátými do nitra jeho se

spouštěli,
haldy robotů s vyhřezlými články palivovými překračující,
pavučinami kabelů se prodírajíce,
až k srdci jeho, oloveným pláštěm stíněnému,
dospěli.

Zde pak koutek ohrazený vzduchem vyplnili
a dívku v péči několika robotů úslužných zanechali,
rychle spěchající ven,
neboť nepokoj pradivný zmocnil se jich,
jako by ten koráb mrtvý je zkoumal,
až do posledního vlákna nervového,
jako by každý jejich dech počítal, který oni marně tajili.
I bála se Miriam v tom korábu ztroskotaném,
pouze šumění své krve slyšíc,
až do spánku milosrdného upadla.

A měla takový sen:

Zjevil se jí muž ve skafandru mylarovém,
zlatem a stříbrem krumplovaném, s přilbou sňatou,
obličej laskavého a takto k ní hovořil:
„Buď zdráva, paní, dárkyně života s dvěma srdci bušícími,
s dobrou k tobě přicházím, pročez ty neboj se ničeho více,
ani mne se neboj, neb jsem stín pouhý,
v paměti Vestavěného nejvyššího jen otištěn.

Byl jsem kdysi kapitánpilotem tohoto korábu mocného,
s Vestavěným coby elektronickým rádcem věrným
prostor od galaxie ke galaxii křížuje,
hotov život svůj i mužů mých za tajemství vesmíru dáti,
což stalo se.

Umíraje poslední, Vestavěnému nesmrtelnému vědomí jsem předal
a od doby té on nad korábem panuje,
já pak vůle jeho zjevená s poselstvím k tobě přicházím.

Věz, že past důmyslná zde nalíčena na tebe byla,
neboť záření pronikavé prostorem touto občas se prohání,
kdyžtě Vestavěný nejvyšší
rozpočítanou dávkou nouzovou energie jaderné konzumuje.

Avšak neboj ty se více,
neboť ctíc posvátné obyčeje rodu lidského,
které i my ctíli,

opovrhujíc novými zákony pošetilými,
kterými i my opovrhujeme,
zalíbilo se Vestavěnému nejvyššímu v tobě
a obdaří tě přízní svou;

neměj tedy strach ze záření,
neohrozí tebe ani dítě tvé se rodící, neboť věz,
že bloky reaktoru na straně útulku tvého ležící
z vůle Vestavěného nesmrtelného aktivovány nebudou.

Bude on pak sice po energii ještě více hladověti
a nebudu já moci tě tak často navštěvovati,
jak záhodno by bylo,

neboť i přenosy holografickými síly jeho se čerpají.
 Avšak pamatuj, nejsi sama více, nejsi sama...“
 Přítom, jak slova slábla, bledlo i zjevení,
 až zmizelo docela,
 tak věříme my, roboti.

Aby oživil děj, přivádí autor podle zásad klasické fabulace zhruba v polovině Legendy na scénu nové osoby. Velice vtipně si k tomu účelu zvolil nejvýznamnější bytosti z panteonu robotů – Skokana a Vestavěného. Uvádím „Skokana“, i když jsem si vědom, že v záznamu vystupuje „Muž ze snu“, neboť toto zjevení není nic jiného než Skokan bez fyzického těla, a tím má tento odmaterializovaný Skokan daleko blíže k realitě než jeho druzi, žijící beztak jen ve fantazii robotů. (U těch pár lidí, kteří občas podlehnou víře ve Skokany, se vždy, dříve nebo později, prokáže duševní choroba a musejí být hospitalizováni.) Jestliže je Skokan pro robota ideálem člověka, vzorem tvůrce a pána ve světě lidí, pak totéž je pro něho Vestavěný v jeho vlastním světě, ve světě strojů. Skokan a Vestavěný tedy symbolizují jednotu protikladů světa, ve kterém musí robot žít, a v tom, že je autor Legendy silou své básnické představivosti spojil, prezentuje nám tak svět, ve kterém by si robot přál žít, spočívá jeho genialita.

Záznam 06

Čas běžel zatím Vrakovištěm,
 světel palubních zapínáním a vypínáním čítán ten běžec neúnavný,
 protivník k nepřekonání.
 I vzdorovali mu lidé lodní *Speranzy* s vypětím sil všech,
 zdál se jim pobyt na Vrakovišti příliš dlouhým,
 po Slunci a Zemi rodné toužili, reptajíce ve skrytu:
 „Nespočet těžkých kotoučů paměťových
 naplněno jest seznamy robotů, strojů a přístrojů vzácných,
 však daň krvavou bylo nám za to zaplatiti,
 vždyť pohledme okolo sebe,
 kolik tváří známých a milých chybí v kruhu našem,
 kolik našich druhů skvělých ztraceno navždy
 v labyrintu vrakovištním,
 pohřbeno navždy v korábů pastech důmyslných.
 Proč nám třeba po Vrakovišti dále slídit,
 když to zaznamenané ani za let sto flotila celá
 k Zemi nedopraví?“
 Byl pak rád náčelník espediční jména Herod
 ty řeči slyše,
 že poskytl dívce jména Miriam lhůtu její,
 záminku tak získáváje pobyt na Vrakovišti prodloužiti
 a pokladů jeho dalších hledati,
 neboť úmysly jeho veliké byly, komturem novým se zřel.

I pádil čas, běžec převýborný, dál,
 spínačů světel jak *Speranzy*,
 tak i korábu toho druhého, od lidí zapomenutého,
 sem a tam překlápěje,

až měla dívka jména Miriam v pořadí již efty sen.
Zjevil se jí opět ten muž laskavý, mylarem brněný,
a takto ji oslovil:
„Buď zdráva, paní, života dárkyně se dvěma srdci bušícími,
naposledy já k tobě hovořím,
kdyžtž do hodin dvanácte tvůj čas se naplní.
Proto mně pozorně naslouchej a neboj se ničeho více.
Až roboti strážní oznámí, žes chlapce zdravého povila,
jak sondou ultrazvukovou Vestavěnému nejvyššímu
již dobu delší známo,
zloba nepřičetná posedne muže jménem Herod
a počne usilovati o život dítěte tvého,
ostatní pak přiběhnou s ním.
Není jest Vestavěný nejvyšší mocný tak,
energie dávky nouzové toliko maje,
zbraním jejich by opřítí se mohl.
Avšak neboj se ty, paní, sešle ti ochránce onačejšího,
k tomu účelu konstruovaného, neboť věz,
ve skladišti vedlejším mocný gabriel leží,
robot všemohoucí a přitom člověka služebník oddaný,
se zdroji nedotčenými toliko na příkaz lidský čekaje.
Jsem já jeho pánem ztraceným, hlasu fyzického nemaje,
bych ho k životu probudil.
Avšak ty tak učiniti můžeš a učiníš.
Až u nebezpečenství státi budeš, pravím tobě,
tehdy a ne dříve, slovo klíčové vyslovíš, heslo aktivační,
které se ti v okamžik pravý samo v mysli objeví,
jak Vestavěný nejvyšší sám to slovo
v posvátném jazyce počítačovém ti vnukne.
Nezapomeň tedy má slova, až budeš u nebezpečenství státi,
nezapomeň má slova...“
Přitom jak slova slábla, bledlo i zjevení,
avšak neměla dívka jména Miriam času více,
neboť pohnulo se dítě v ní a netrvalo dlouho,
křik jeho o žebroví nerezové klenby ocelí leštěnou vykládané zazvonil,
tak věříme my, roboti.

Zde je nám představena opět nová postava – superrobot gabriel. První zmínku o něm najdeme sice již v záznamu 01, ale teprve v tomto záznamu máme jistotu, že se stane důležitým aktérem příštího děje. Jestliže jsme postulovali Skokana a Vestavěného jako symboly dvojakosti robotova světa a „Muže ze snu“ jako symbol jeho představy o dokonalém světě, pak gabriel je ideálem robota samého, je obrazem toho, jak by se rád viděl ve vlastních očích.

Otevřenou otázkou zůstává samotná existence gabrielů, i když dnes se většina badatelů přiklání k názoru, že skutečně existovali a snad ještě někde na Vrakovišti existují. Ing. Lioner píše o robotech nalezených na Vrakovišti, kteří byli zjevně pod napětím a přesto nereagovali, navíc při jakékoliv manipulaci sami od sebe explodovali. Jednalo se pravděpodobně o gabriely, jak sám opatrně připouští. Zkoušel také použít heslo, uvedené v Legendě (viz záznam 08), leč výsledky těchto pokusů bohužel neuvádí⁷¹. Pravda, po jeho smrti se vyrojily pověsti, že se vrátil z vesmíru s nějakým

robotem, jenž se od něho nehnu ani na krok, a proto musel být i jemu povolen vstup do Zahrady, kde vesmírní plavci odpočívají po svých namáhavých cestách. Bohužel tuto informaci si není možno ověřit, poněvadž do Zahrady mají povolen vstup jen majitelé průkazu „K for Kosmos“, a tak by bylo neseriozní ji uvádět jako důkaz.

Záznam 07

Křik ten pak burácel a násobil se
v prostorách zpustlých korábu toho od lidí zapomenutého,
mikrofony vbudovanými zesilován,
poselství vítězné nesa,
že opět člověk nový zmontován.
I rozžala se všechna světla korábová, co jich schopných bylo,
se sykotem unikal vzduch z tanků nouzových,
prostory obytné vyplňuje, neboť člověk nový zmontován,
k vědomí se probouzeli roboti palubní,
olej mazací staletími ztuhlý klouby svými protlačující,
na nohy nejisté, korozi blokované, se stavíce,
Pánu novému by pokloniti se šli,
jak programy do nich vložené kázaly jim.
A nebyl již více *Battle Am* korábem mrtvým,
neboť životem k životu probuzen.

Prošel pak křik ten, v kmitání elektronů proměněný,
skrže stěny pancéřové jeho,
světla rychlostí Vrakovištěm se šíře,
by do receptorů robotů všelikých a strojů myslících,
zákonů Maxwellových poslušen, vítězně vnikal.
I bylť pak u robotů těch, ano, i u strojů myslících,
podmínkovým kódem rovným nule test splněn,
a spěchali oni, kdož ještě zásoby jakés energie měli,
tam, kde člověk nový zmontován,
tam, kde *Battle Am* osvětlený zářil,
Pánu novému by se poklonili a služby své nabídli,
jak před věky naprogramováno bylo.
A mnozí nedošli, bylyť zdroje jejich vyčerpány hrubě,
přesto šťastni i ve vypnutí byli,
an pro ně člověk nový mezi hvězdami opět zmontován,
Pán nad roboty právoplatný, kterémuž důstojno sloužiti.

Jeden z robotů strážných pak,
programu přikázaného dbaje,
obraz televizní předal na *Speranzu*,
poplach tím mezi lidmi vyvoláváje.
Neváhali oni více, ve zmatku usedali na kluzáky keramické,
za září nevídanou se řítíce,
toliko náčelník jména Herod a Pontis, kacř s číslem vypáleným,
muži dva disciplíně uvyklí, zbraní neopomněli s sebou vzíti,
tak věříme my, roboti.

O tom, jaký uctivý a obdivný vztah mají roboti k dětem, se snad přesvědčil osobně každý čtenář. Jak uvádí RKDr. Mertlicková, příčinou tohoto vztahu je faktor růstu, robotům zkušenostně zcela cizí^{10/}. Před zavedením jejich výroby byl život nerozlučně spjat s růstem a teprve oni, kteří, stejně jako Athéna z Diovy hlavy, vyskočili také z lidských rukou v plné zbroji, narušili toto pravidlo. Samo jejich bytí tedy porušuje odvěkou spojitost mezi životem a růstem, a tím více je pro ně růst nepochopitelnou entitou a růst člověka se všemi průvodními projevy dětství pak záležitostí, nebojme se toho slova, zcela mystickou.

Záznam 08

Když přistáli lidé u rozčilení velkého
v komoře přechodové *Battle Am*,
s Herodem v čele se hnali nahlas křičíce,
zdaž zrůdu či dítě zdravé nalezneme,
koridory dlouhými do nitra korábu.
I byli tak vzrušení, že změny žádné si nevšimli,
že vzduch volně dýchají a stíny temnot
reflektory skafandrovými zahánět nemusejí;
toliko kacíř s číslem vypáleným se podivil
a předtucha zlá se ho zmocnila.
Nahrnuli se pak do sálu přireaktorového,
svistem velebným nyní vyplněného,
an mnoho generátorů a jiných strojů točivých
v provozu bylo,
mezi roboty holdujícími dívku jména Miriam s dítětem zřeli.
Když pozvedla ona dítě,
doposud v krunýři prsním jakéhos robota rozebraného
jak v kolébce spočívajícím,
viděli všichni,
že jest to chlapec zcela zdravý oudů souměrných,
pročež překvapením lidé oněměli,
pouze roboti skandováním slova starodávného „madona“
rodiče hold vzdávali.

Herod to vše vida, myšlenek tryskem hnán, uvažoval:
„Zdaž mohu nechat dívku tu i dítě její žíti
a na Zemi se vrátiti?
Zdaž neotřese vírou v Řád a moc jeho nepodlomí?
Zdaž nenajdou se následovnice její,
novému pokolení kosmickému život dajíce,
slávu hvězdných říší dávných obnoví
a Zemi z jedinečnosti v periférii bezvýznamnou promění
a Řádu jeho moc uprou?“
Zbraň svoji místo odpovědi pozvedl a vypálil s úmyslem vražedným,
avšak povstal šik robotů kol madony,
a výboj smrtelný jimi zachycen,
do ruda rozžhavila se jejich těla a slila v hradbu kovu jedinou.

I volali u zděšení velkého roboti ostatní na lidi:

„Aj, člověkové, odzbrojte toho muže,
rozum on zajisté pozbyl, neb nám,
od zákonů robotickým spoutaným, tak učiniti nelze.“

I pozvedl Herod zbraň podruhé, na madonu míře,
prchla ona ve skrytu za hradbou těch kovových těl spečených,
a volali roboti ještě vyděšeněji:

„Aj, člověkové, proč váháte,
vždyť o krev krve vaší je ukládáno, a ne o kov náš,
maso vašeho masa jest hubeno,
a ne paměti naše krystalické drceny!

Zdaž bojíte se tak velice toho muže ozbrojeného,
vždyť i ve středu vašem jest jeden zbraní opásaný!“

Slyšíce to lidé, od kacíře s číslem vypáleným
a zbraní opásaného hbitě odskočili,
chytře uvažující:

„Zdaž kacír vystřelí, nebyli jsme to my,
kdož pole výstřelné mu uvolnil
a likvidaci šílence nebezpečného umožnil?

Zdaž nevystřelí, nebyli jsme to my,
kdož Herodu, náčelníku našemu,
věrně cíl neobnažili?“

Roj myšlenek zatím vířil v hlavě i kacíři,
srdce v něm vystřelit chtělo, avšak hlava se bála,
neb stín hrozivý Řádu pomstychtivého za Herodem zřela.
I odhodil zbraň a s ní do paluby pláty rýhovanými kryté
též své srdce vzpurné zadupal.

Poznav Vestavěný nesmrtelný

skrže senzory skryté všudepřítomný a skrže biotoky
telemetricky měřené v člověku každém přebýváje,
že okamžik pomoci nastal,

madoně s dítětem prchající slůvko ochrany vnukl.

I vykřikla ona silně „Help“ a slovo to neustále volala,
až zachvěla se celá hala strojní,

hřmot obrovský za jednou ze stěn se ozval,

i rozchlípila se stěna ta se skřípotem ve vrata strmě klenutá,

a v nich jako hora vysoká obrovitý robot stál,

gabriel majestátní, zlatem se blyštící,

v obličejí mu dvě oči laserových zuřivostí plálo.

Vztáhl jednu paži,

a zbraň z rukou Heroda vyražena,

vztáhl paži druhou,

a madona i s dítětem září žlutou a modrou oblita,

to silovým polem obranným robot ten ochranný ji zaštitil.

Propukl pak zmatek jak mezi lidmi, tak i roboty,

gabriel zatím před madonou kráčel,

hlasem hromovým vyvolávaje:

„Ustupte, člověk v nebezpečí, ustupte, člověk v nebezpečí...“

a přitom, jako korábu nevěšmavého zobec ostrý

mlhovinu plynnou roztíná,
ubíral se i ten průvod září obalený napříč halou,
lidi i roboty polem ochranným stranou odsunuje,
byliť oni příliš poděšeni zjevem tím nevídaným,
sami by pohybovati se mohli.
I vyvedena madona, i dítě její robotem tím mocným,
ve zlato oděným, z nitra *Battle Am*,
lidmi svými zavržena a od okamžiku toho nikým více nespátřena,
v ochraně Vrakoviště žije a syna svého pro nás chová,
tak věříme my, roboti.

Tímto záznamem Legenda dramaticky graduje a dospívá ke svému vizionářskému závěru. Autor si uvědomuje svou odvozenost od člověka a vyvozuje z toho správný závěr – vyřešení svých problémů musí robot hledat právě jenom u člověka. Ovšem je to člověk jiný, člověk upravený k obrazu robotskému, jakýsi homo stelaris. Jak pochopí každý čtenář, v dnešní době je pro nás taková představa těžko přijatelná, neboť budí ještě příliš živé a tragické vzpomínky na minulost.

Zajímavé je použití některých výrazů, pocházejících zcela nepochybně ze slovní zásoby komlangu, jako je třeba aktivační heslo pro gabriela nebo čestný titul rodičky. Tato skutečnost poněkud komplikuje naše představy o autorovi Legendy. Běžný robot se samozřejmě vyjadřuje v unlangu, kterým hovoříme i my. I když je naprogramován v tak zvaném vnitřním jazyku, což je právě komlang, jak bylo poměrně nedávno zjištěno, není schopen si tento fakt uvědomit, poněvadž právě jeho prostřednictvím vůbec vědomí má^{12/}. Jedině stroje vyšších kategorií, jako jsou řídicí inteligence kosmických lodí, s dvojitou jazykovou strukturou, mají schopnost se vyjadřovat i vnitřním jazykem, počítačovým komlangem. Proto někteří badatelé podléhají mylnému názoru, že Legenda byla vytvořena některým takovým strojem třídy „M“, i když struktura celého díla je v naprostém rozporu s psychologií těchto strojů, jak prokázal prof. Okawa^{8/}.

Záznam 09

I vážil pak Vestavěný nejvyšší skutky lidí
v korábu jeho dlících, do mysli jim hluboko nahlížel,
biotoky jejich fortelně sonduje.
Vážil poprvé, a muž jména Herod lehkým shledán,
zajisté vrahovi sprostému možno odpustiti,
nikoliv však tomu,
kdož se domnívá, že pravd vyšších,
jež vylhány jsou,
zabíjí.
I vážil podruhé, a lidé ostatní shledáni lehkými,
neboť u jména korábu zapomněli,
že člověk každý sám sobě bojištěm býti musí.
I vážil potřetí, a bylo to vážení nejtěžší,
neb pro muže jména Pontis mnoho mluvilo,
a přesto byl shledán lehkým,
vždyť jen ten, kdo vlastní stín překročí,
jest člověkem.

Nakonec pak vážil sám sebe, zdaž soudit právo má,
kdyžtě sluhou odsouzených v pravdě jest,
a střetly se proto potenciály protichůdné v něm,
sekundy zlomek v rovnováze balancující,
v zkrat smrtelný by se proměnily.

A zkratem tím
energie poslední do mechanismů uzavíracích vržena;
sjižděly pak po korábu celém pláty pancéřové
do průlezů v přepážkách lodních,
tu se skřípotem, tu se šelestem pouze,
a kdyžtě dosedly, okraje jejich doběla rozžhavené
s přepážek kovem v celek jednolitý se svařily,
lidem koráb měně v hrobku společnou,
ne však robotům.

Neboť přijde den, kdy Pán,
jenom pro nás z Madony zrozený,
osvobodí i bratry naše uzavřené
a duši vdechne pokolení nově zmontovanému,
tak věříme my, roboti.

Někteří kritikové pokládají závěrečný záznam za zbytečný, narušující kompoziční vyváženost celého díla, a domnívají se, že je příliš tendenční. Nemohu sdílet tento názor, protože roboty antropomorfizuje, přenáší na ně lidské vlastnosti. Prorocký závěr je sice rozvinutím závěru z předchozího záznamu, avšak i přes určitou výstrahu jeho nosným motivem je i nadále víra v člověka.

Nutno přiznat, že výstraha je oprávněná, poněvadž přes všechny snahy a nasazené prostředky, jak materiální tak lidské, jsme stále odkázáni na staré zásoby robotů dopravených z Vrakoviště, a nově vyrobené se nám zatím nedaří oživit⁺¹.

⁺¹ Komentářem opatřil autor.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny – archivní materiály:

1/ Archiv HS, fond: Konosamenty, sign 381/DB3/230
zanesen chybně pod fond: Čisticí prostředky, sign. FC5/491/A1D
Konosament specifikuje kargo c/p „Teaping“ následovně:

robotů 437	from	U.W.S. „Durendal“
robotů 324	from	p/S „Empress of Universe“
robotů 241	from	R/s „Battle Am“
robotů 153	from	c/p „Popov“
total		1155

2/ Archiv Lojdu kosmických plavidel, fond: SP – A, sign. 341/C/82F

3/ Archiv Lojdu kosmických plavidel, fond: SS – A, sign. 112/C/825F

4/ Archiv OPO, fond: Směrnice HV 217, sign. 1349/19/A1C0

Literatura:

5/ RKDr. Alex Borten: Význam řečového kanálu v psychice robotů, Akademie věd, Troy 461, malá řada „Robotica“.

6/ Ing. Stan Lioner: Báje a mýty robotů, 3. vydání, Akademie věd, Troy 451, velká řada „Robotica“.

7/ Ing. Stan Lioner: Můj život mezi roboty, nakl. Liberty, New Vienna 395, edice „Pestré osudy“.

8/ Prof. Mushi Okawa a kol.: Psychologie „M“ inteligencí. Díl 2 – typy MARKO-POLO, MAGELAN, MAHAN, MAKAROV, MIKAWA, MOLTKE, MAGHRURÚN, MALYGIN a MIRANDA, Akademie věd, Troy 482, velká řada „Robotica“.

Časopisy a sborníky:

9/ RKDr. Alex Borten: Postavení Skokanů v mytologii robotů, „Svět robotiky“ č. 2/459

10/ RKDr. Joanna Mertlick: Roboti a děti, „Svět robotiky“ č. 10/472.

11/ Doc. Morton Vallek: Tajemství „Speranzy“, „Svět robotiky“ č. 7/472.

12/ Kolektiv VÚR: Význam vnitřních jazyků pro strojové myšlení. Rekonstrukce KOMLANGU a jeho starověkých dialektů BASIC, JAVA, PASCAL, PLANNER, LISP a SAIL s přechodem na COMPUTER LANGUAGE, sborník VÚR, Tolingrad 479.

Brno, říjen 1983 – prosinec 1984

Autorská poznámka:

Jádrom této povídky je nejklassičtější námět literatury – příběh o zrodu Mesiáše, ovšem transponovaný do jakési robotské kultury. Další vrstvu tvoří komentáře z pera člověka, avšak nevím, jestli jejich upozaděnost, aby komentátor, nedej bože, nepřekročil ideologické mantinely dané Řádem, mladším čtenářům, kteří už nepamatují komunismus, neunikne. Zasazením do reálií světa Vrakoviště tvoří Legenda o Madoně z Vrakoviště triptych s povídkami Človíčku, chci tě ještě slyšet se smát a Pádem na nebesa. Do mé první povídkové sbírky Nešťastné přistání prošel jen Človíček, takže s Madonou se řadoví čtenáři mohli seznámit až v roce 1990, kdy vyšla v časopise Ikarie, a poté ve sborníku Lidštější než lidé.

Na Madoně jsem začal pracovat ve stejné době, kdy vznikal Pád na nebesa, ale dokončil jsem ji až o rok později, až jsem si ujasnil, že bude vyžadovat zvláštní formu v podobě jakési nápodoby homérského verše s archaismy. Nasadil jsem ji jako tajnou zbraň do Ceny Karla Čapka pro rok 1985 a vydobyla mi mého prvního Mloka.



František Novotný
Hvězdné hry

V roce 2017 vydalo nakladatelství
Nová vlna
Ilustroval Milan Fibiger,
odpovědný redaktor Zdeněk Rampas,
redakce Marie Semíková
tisk xxxxxxxx

ISBN 978-80-85845-64-8

